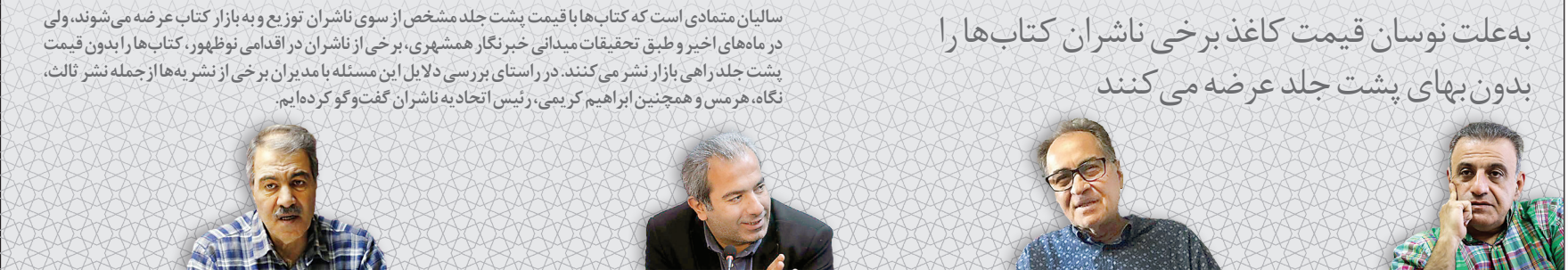

همشهری

گزارش نرجس اشکی خیرنگار

سالیان متمادی است که کتاب‌ها با قیمت پشت جلد مشخص از سوی ناشران توزیع و به بازار کتاب عرضه می‌شوند، ولی در ماه‌های اخیر و طبق تحقیقات میدانی خیر نگار همشهری، برخی از ناشران در اقدامی نوظهور، کتاب‌ها را بدون قیمت پشت جلد راهی بازار نشر می‌کنند. در راستای بررسی دلایل این مسئله با مدیران برخی از نشر به‌ها از جمله نشر ثالث، نگاه، هرمس و همچنین ابراهیم کریمی، رئیس اتحادیه ناشران گفت‌وگو کرده‌ایم.

کتاب؛ کالای انباری

محمدعلی جعفری،مدیر نشر ثالث

علت اصلی این مسئله بالا رفتن هزینه‌های تولید است. قیمت مواد اولیه تولید کتاب مانند سایر کالاها هر روز بر مبنای نرخ تازه‌ای است و ناشر برای تضمین بازگشت سرمایه و برقراری توازن میان سرمایه و سود، برخلاف مرسوم قادر به درج قیمت در پشت جلد کتاب‌ها نیست. کتاب کالایی است که بعد از چاپ ممکن است حتی تا ۲ سال به فروش نرسد و در انبار بماند، در چنین وضعی و با توجه به نوسان بازار ارز که ارتباط مستقیم با قیمت مواد اولیه دارد، کتاب‌ها ناگزیر باید به قیمت روز عرضه شوند. در گذشته قیمت کاغذ به قیمت ارز ترجیحی و کاغذ ارز نیمایی و حتی ارز دولتی بود که به همه ناشران اختصاص داشت و امروز تنها به برخی از ناشران اختصاص داده می‌شود و عامل ایجاد نوعی نابرابری و ناهماهنگی در بازار کتاب است.

تیراژهای ۱۰۰ تا ۵۰۰نسخه‌ای

علیرضا رئیس‌دانا، مدیر انتشارات نگاه

اگر با مثال عینی بخواهم موضوع را روشن کنم به این ترتیب است که ما قبل از سال جدید «دیوان سعدی» را با قیمت ۲۰هزار تومان به بازار عرضه کردیم و حالا که در حال چاپ «دیوان جامی» با همان تعداد صفحه هستیم و با توجه به قیمت روز مواد اولیه، باید کتاب را به قیمت ۹۰۰ هزار تومان قیمت‌گذاری کنیم. البته با کمال تأسف باید این را هم اضافه کنم که کار ما به چندین هزار سیاه هم افتاده است. زمانی کاغذ را با دلار ۴۰ هزار تومان، بندی ۸۰۰ هزار تومان خریداری می‌کردیم و بعد از رسیدن دلار به ۵۰هزار تومان همان کاغذ به قیمت یک‌میلیون و ۵۰۰ هزار تومان به ما فروخته شده است؛ در حالی که با توجه به افزایش ۲۵ درصدی قیمت دلار قیمت همان کاغذ باید بندی یک‌میلیون تمام باشد و حتی حالا قیمت کاغذ به بندی یک‌میلیون و ۶۰۰ هزار تومان هم رسیده است و این‌ته‌تنها شامل قیمت کاغذ که شامل سایر مواد اولیه از جمله زینک و مرکب و چاپ هم می‌شود. در چنین شرایطی اگر کتاب‌ها را با قیمت پشت جلد راهی بازار کنیم با سرمایه به‌دست آمده از فروش ۲ هزار جلد کتاب قادر به چاپ فقط هزار جلد خواهیم بود. در گذشته با جمعیت ۳۷ میلیون تیراژ ۳ هزار تا ۵ هزار تایی داشته‌ایم، ولی در حال حاضر و با شرایط کنونی این رقم به تیراژ ۱۰۰ تا نهایتاً ۵۰۰ عدد رسیده و هشاردی برای آینده میهم بازار نشر است.

نوسان ارز؛ نوسان کتاب

مر تقی کاردر، مدیر انتشارات هرمس

قیمت کاغذ هر هفته در حال تغییر است و ناشرانی که در این وضعیت کتابی را منتشر می‌کنند، بعد از گذشت یک‌ماه برای جلوگیری از نزول سرمایه ناگزیر به ارائه کتاب متناسب با قیمت روز کاغذ و سایر مواد اولیه هستند. سابقاً، در حدود ۲۰ سال پیش، از طرف وزارت ارشاد به ناشران یارانه‌ای تخصیص داده می‌شد و از آنجایی که برای ناشر نگرانی بازگشت سرمایه وجود نداشت، قیمت به روز محاسبه می‌شد و پشت جلد کتاب قرار می‌گرفت، اما امروز متأسفانه به‌صورت حرکت آزاد و با توجه به نوسان قیمت ارز قیمت‌ها در بازار کتاب در حال نوسان دائمی است و زبان این مسئله، هم متوجه ناشران و هم قشر کتابخوان می‌شود و نتیجه‌اش جز حذف کتاب از سبد کالای مردم ندارد. تنها نظارت و ورود بخش دولتی می‌تواند ثبات را به این حوزه برگرداند؛ هر چند متأسفانه هر سال در ایام برگزاری نمایشگاه بین‌المللی کتاب، ارگان‌ها و مسئولان وعده‌هایی برای تنظیم بازار و ایجاد ثبات در این بخش داده‌اند که هرگز به نقشی در کتاب‌ها بر نرفته‌اند. این کار باعث به‌وجود آمده که در صورت ادامه آن وضعیت بازار کتاب روزبه‌روز آشفته‌تر خواهد شد.

آسیب افزایش قیمت‌های غیرمنصفانه

ابراهیم کریمی، رئیس اتحادیه ناشران

شرایط به‌وجود آمده در بازار نشر بازتاب تورم است. ناشر بعد از عرضه تولیداتش برای چاپ آثار جدید ناگزیر به بازگشت منطقی سسر ماه است. اگر چه قیمت، پشت جلد کتاب‌ها درج نمی‌شود، اما در سایت ناشران، قیمت‌ها قابل مشاهده‌اند. در چنین شرایطی اگر چه با تورم مواجه هستیم، ولی چنانچه همکارانی با فواصل زمانی کوتاه اقدام به تغییر قیمت‌ها کنند، منطقی نیست و در وهله اول مهم‌ترین آسیب حاصل از این اقدام متوجه خود ناشران خواهد بود؛ چرا که بازار فروش تولیدات‌شان روزبه‌روز کوچک‌تر خواهد شد. مدیریت اقتصادی در بازار نشر فقط منوط به بالا بردن قیمت به قصد بازگشت سرمایه نیست؛ چرا که با رشد سریع قیمت‌ها به همان میزان فروش هم کاهش خواهد یافت. هر چند ناشران حرفه‌ای و فعال با همه مشکلات موجود همچنان به قدرت خرید مخاطب و بازار فروش توجه دارند.

کریمی در پاسخ به این پرسش که شرایط تخصیص کاغذ یارانه‌ای به ناشران در شرایط کنونی به چه صورت است، افزود: حدود ۲ سال است که تخصیص یارانه کاغذ به ناشران بر عهده مؤسسه خانه کتاب تحت نظارت وزارت ارشاد است، ولی در دولت گذشته کارگروهی با حضور نمایندگان اتحادیه وجود داشت که کاغذ به قیمت یارانه‌ای و طبق ضوابط و آیین‌نامه تعیین شده به همه ناشران فعال در حوزه نشر اختصاص داده می‌شد و سهمیه کاغذ در یک تناسب منصفانه و با توجه به حجم تولیدات هر ناشر در ۳ سال گذشته در اختیار ناشران قرار می‌گرفت. وی در ادامه گفت: کتاب هم یک کالا است و البته کالای فرهنگی و مهم‌ترین معیار تعیین‌کننده در ثبات بازار نشر میزان عرضه و تقاضاست و ناشران حرفه‌ای و پرکار کاملاً بهوش هستند و مراقبتند که دچار تصمیمات کوتاهمدت و لحظه‌ای نشوند و به‌زعم من در شرایط نوسان اقتصادی امروز، ناشران بزرگ با همه مشکلات موجود درست عمل کرده‌اند؛ هر چند در این میان معدود ناشرانی هم هستند که با نگاه کوتاهمدت و با افزایش قیمت‌های غیرمنصفانه نخستین آسیب‌را متوجه خودشان کرده‌اند؛ چرا که با کوچک شدن بازار فروش‌شان، خود را از چرخه رقابت در بازار نشر خارج خواهند ساخت.

به سلیقه کودک احترام بگذارید

عجیب نیست که کتابی برای کودکی جالب نباشد و او تمایلی به شنیدن داستان آن نداشته باشد. در اینگونه موارد او را توییح نکنید و اصرار نکنید که شنونده آن کتاب باشد. والدین باید به کتاب از دید کودک نگاه کنند. برای کودکان برخی از کتاب‌ها جذاب نیستند. شاید آنها از نوع چاپ کلمات، عکس‌های کتاب یا طری‌ای جلد کتاب خوششان نیاید و کتاب برایشان کسل‌کننده باشد. باید به سلیقه کودک احترام گذاشت، حتی اگر آن کتاب یکی از شاهکارهای ادبی باشد. کتاب‌هایی که فرزندان را مجذوب خود می‌کند باید با انتخاب خود آنها باشد نه با اصرار والدین. باید این را در نظر بگیریم که آنها هم از خواندن و شنیدن لذت ببرند. در پایان باید گفت این شما هستید که تمایل کودکان را به مطالعه تقویت یا تضعیف می‌کنید. نکات ظریف و کوچکی

چهره خبر

رسانه‌ها از نظم نوین جهانی یاد می‌کنند

مهدی ایمانی‌پور، رئیس سازمان فرهنگ‌وارتباطات اسلامی، در بحث رسانه‌ها، یادداشت درک درستی از احوالات منطقه و جهان داشته باشیم. رسانه‌ها از نظم نوین جهانی یاد می‌کنند؛ چرا که امروزه مسئله مقاومت در منطقه شکل پایداری دارد و قدرت گرفته‌است و دلیل همه‌ها و شیطنت‌های دشمن، همین قدرت گرفتن مقاومت است. رسانه‌ها باید بار صد هوشمندانه، جریان جهاد تبیین را به‌درستی رقم بزنند.

چند روز پیش طی نامه‌ای پیشنهاد شده بود استادان دانشگاه، کادر علمی و همه دوستانی که با دانشجویان سروکار دارند برای پدید آوردن روحیه نشاط در میان دانشجویان تلاش کنند. پیشنهاد، پیشنهاد بسیار خوبی بود؛ به‌ویژه اینکه هدف آن ایجاد نشاط و شادابی در میان کسانی بود که می‌توانند تأثیرگذارترین قشر جامعه باشند؛ بنابراین خیلی خوشحال شدم؛ چون خود من هم از آدم‌های بانشاط خوشم می‌آید و طرفدار آنها هستم، اما کمی که گذشت تازه فهمیدم کاری که قرار است انجام دهم چقدر مشکل است. اگر به این سادگی‌ها می‌شد کسی را بانشاط کرد که پیشنهاد این کار را به من نمی‌دادند. تازه با چه ابزار و مهارتی باید در ایجاد نشاط و شادابی تلاش می‌کردم؟

نباید نگاه کمیتی داشته باشیم

محمد مهدی اسماعیلی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی: جایزه جهانی امام خمینی (ره) در واقع به‌عنوان یک‌ارگان فرهنگی نظام اسلامی در عرصه بین‌الملل محسوب می‌شود که مقدمات اجرای آن آغاز شده و با پیش‌بینی‌های صورت گرفته نیازمند همکاری همه نهادها و دستگاه‌های فعال در حوزه بین‌الملل است. نگاه به این جایزه نباید فقط کمیتی و متکی بر تعداد شرکت‌کنندگان و مهمانان باشد.

با خودم فکر کردم من بدعق که وقتی وارد دانشکده می‌شوم، رنگ دیوارها خاکستری می‌شود، چطور باید از عهده این کار برآیم؟ به‌تدریج این سؤال در ذهنم شکل گرفت که اصولاً ما چرانی خریدیم؟ خیلی جالب بود. کمتر از نیم‌ساعت بعد به نتایج محیرالعقولی رسیدم. مهم‌تر از همه اینکه ما در واقع بلد نیستیم بخندیم. هر چه این طرف و آن طرف دنیا را بگردید، محال است در زبانی به‌غیر از زبان شیرین فارسی معادلی برای این جمله بیابید که «خیلی خندیدم، خدا خودش به‌خیر بگذراند».

یا مثلاً این جمله شیوا و فصیح که همواره از سوی مادران خطاب به دختران مطرح می‌شود: «این قدر نخند، برایت حرف درمی‌آورند.» هر جای جهان که بروید، گداها یا خنده و اگر نتوانند لااقل با تبسم گدایی می‌کنند؛ فقط گداهای زحمتکش ما هستند که همواره گریانند. حسابش را بکنید تا ۲ دوست قدیمی یا ۲ عضو یک خانواده پس از سال‌ها همدیگر را می‌بینند، اما دروغ از یک لب‌خند؛ اول کمی بغض می‌کنند، بعد های‌های می‌زنند زیر گریم، اما به‌راستی چرا؟ به هر حال اینکه نمی‌خندیم، لابد خنده‌مان نمی‌گیرد، ولی اینکه خودمان را مجبور کنیم نخندیم موضوع دیگری است و انگار سابقه‌ی فرهنگی دارد. آیا باورمان این است که اگر غصه نخوریم یا دست‌کم قیافه غصه‌خورها را به‌خود بگیریم چشم‌مان می‌زنند؟ چرا بلد نیستیم بخندیم؟

نقش مؤثر کتابداران برای پیشرفت فرهنگ

محمدرضا اسفغاری،مدیرکل ترویج کتابخوانی و امور فرهنگی نهاد کتابخانه‌های کشور: کتابداران نقش مهمی برای پیشرفت سطح فرهنگ کشور ایفا می‌کنند. آنها، فعالان فرهنگی هستند؛ چون کتاب یکی از بازارش‌ترین ابزار فرهنگی است و کتابخانه‌ها باید آگاه باشند که مسیر زندگی اعضا می‌تواند با کار درست و تأثیرگذار فرهنگی در کتابخانه‌های عمومی تغییر کند و به سمت کمال و ترقی پیش رود.

فروشگاه «آمازون» کتاب‌هایی را که توسط هوش مصنوعی نوشته شده و به‌عنوان آثار یک نویسنده واقعی به فروش گذاشته شده، از فهرست کالاها حذف کرد.

به گزارش کار دین، پس از اینکه «چین فریدمن» نسبت به فروش ۵ کتابی که به اشتباه به‌عنوان آثار او در سایت آمازون به فروش گذاشته شده بودند، شکایت کرد، این کتاب‌ها از فهرست فروش آمازون حذف شدند. این کتاب‌ها که فریدمن معتقد است توسط هوش مصنوعی نوشته شده‌اند، در سایت نقد و بررسی «گوگردینز» (Goodreads) که متعلق به آمازون است هم فهرست‌بندی شده بودند. فریدمن در گفت‌وگو با «گار دین» گفت: «این شبیه نوعی بی‌حرمتی است؛ چرا که نوشته‌های بسیار بی‌کیفیتی به نام من به فروش گذاشته شده‌اند.» این نویسنده که ساکن «اوهایو» است، تاکنون چندین کتاب درباره صنعت نشر به نگارش در آورده است و کتاب‌های تقلبی به نوعی با تقلید از آثار او منتشر شده بودند.

فریدمن زمانی از این موضوع مطلع شد که یکی از مخاطبان متوجه این کتاب‌ها در آمازون شده و پس از مشکوک شدن به تقلبی بودن کتاب‌ها به فریدمن ایمیل زده بود. او که تجربه کار با ابزارهای هوش مصنوعی مانند ChatGPT را دارد، بلافاصله پس از خواندن چند صفحه اول به این نتیجه رسید که کتاب‌ها توسط هوش مصنوعی تولید شده‌اند. فریدمن گفت: «کتاب‌ها اگر کاملاً توسط هوش مصنوعی تولید نشده باشند، دست‌کم بخش زیادی از آنها توسط هوش مصنوعی نوشته شده است».

یاد

کوروش صفوی

زبان‌شناس، مترجم و استاد دانشگاه

یادداشتی از زنده‌یاد کورش صفوی

قیافه غصه‌خورها را بگیریم

کوروش صفوی (زاده ۶ تیر ۱۳۲۵، تهران) زبان‌شناس و مترجم، نایب‌رئیس انجمن زبان‌شناسی ایران و استاد دانشگاه علامه طباطبایی درگذشت. پژوهش‌های صفوی در زمینه معناشناسی، نشانه‌شناسی، رابطه زبان‌شناسی و ادبیات و تاریخ زبان‌شناسی است. ۲۱ خرداد ۱۳۹۸ کورش صفوی یادداشتی را به تقاضای روزنامه همشهری با عنوان «چرا نمی‌خندیم؟» در اختیارمان گذاشت که با نام و یاد او بازنشرش می‌کنیم. روزنامه همشهری، درگذشت کورش صفوی را به خانواده ایشان، استادان و دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی و اصحاب فرهنگ و هنر تسلیت می‌گوید.

چند روز پیش طی نامه‌ای پیشنهاد شده بود استادان دانشگاه، کادر علمی و همه دوستانی که با دانشجویان سروکار دارند برای پدید آوردن روحیه نشاط در میان دانشجویان تلاش کنند. پیشنهاد، پیشنهاد بسیار خوبی بود؛ به‌ویژه اینکه هدف آن ایجاد نشاط و شادابی در میان کسانی بود که می‌توانند تأثیرگذارترین قشر جامعه باشند؛ بنابراین خیلی خوشحال شدم؛ چون خود من هم از آدم‌های بانشاط خوشم می‌آید و طرفدار آنها هستم، اما کمی که گذشت تازه فهمیدم کاری که قرار است انجام دهم چقدر مشکل است. اگر به این سادگی‌ها می‌شد کسی را بانشاط کرد که پیشنهاد این کار را به من نمی‌دادند. تازه با چه ابزار و مهارتی باید در ایجاد نشاط و شادابی تلاش می‌کردم؟

با خودم فکر کردم من بدعق که وقتی وارد دانشکده می‌شوم، رنگ دیوارها خاکستری می‌شود، چطور باید از عهده این کار برآیم؟ به‌تدریج این سؤال در ذهنم شکل گرفت که اصولاً ما چرانی خریدیم؟ خیلی جالب بود. کمتر از نیم‌ساعت بعد به نتایج محیرالعقولی رسیدم. مهم‌تر از همه اینکه ما در واقع بلد نیستیم بخندیم. هر چه این طرف و آن طرف دنیا را بگردید، محال است در زبانی به‌غیر از زبان شیرین فارسی معادلی برای این جمله بیابید که «خیلی خندیدم، خدا خودش به‌خیر بگذراند».

یا مثلاً این جمله شیوا و فصیح که همواره از سوی مادران خطاب به دختران مطرح می‌شود: «این قدر نخند، برایت حرف درمی‌آورند.» هر جای جهان که بروید، گداها یا خنده و اگر نتوانند لااقل با تبسم گدایی می‌کنند؛ فقط گداهای زحمتکش ما هستند که همواره گریانند. حسابش را بکنید تا ۲ دوست قدیمی یا ۲ عضو یک خانواده پس از سال‌ها همدیگر را می‌بینند، اما دروغ از یک لب‌خند؛ اول کمی بغض می‌کنند، بعد های‌های می‌زنند زیر گریم، اما به‌راستی چرا؟ به هر حال اینکه نمی‌خندیم، لابد خنده‌مان نمی‌گیرد، ولی اینکه خودمان را مجبور کنیم نخندیم موضوع دیگری است و انگار سابقه‌ی فرهنگی دارد. آیا باورمان این است که اگر غصه نخوریم یا دست‌کم قیافه غصه‌خورها را به‌خود بگیریم چشم‌مان می‌زنند؟ چرا بلد نیستیم بخندیم؟

درپچه

حذف کتاب‌ها توسط

هوش مصنوعی از «آمازون»

فروشگاه «آمازون» کتاب‌هایی را که توسط هوش مصنوعی نوشته شده و به‌عنوان آثار یک نویسنده واقعی به فروش گذاشته شده، از فهرست کالاها حذف کرد.

به گزارش کار دین، پس از اینکه «چین فریدمن» نسبت به فروش ۵ کتابی که به اشتباه به‌عنوان آثار او در سایت آمازون به فروش گذاشته شده بودند، شکایت کرد، این کتاب‌ها از فهرست فروش آمازون حذف شدند. این کتاب‌ها که فریدمن معتقد است توسط هوش مصنوعی نوشته شده‌اند، در سایت نقد و بررسی «گوگردینز» (Goodreads) که متعلق به آمازون است هم فهرست‌بندی شده بودند. فریدمن در گفت‌وگو با «گار دین» گفت: «این شبیه نوعی بی‌حرمتی است؛ چرا که نوشته‌های بسیار بی‌کیفیتی به نام من به فروش گذاشته شده‌اند.» این نویسنده که ساکن «اوهایو» است، تاکنون چندین کتاب درباره صنعت نشر به نگارش در آورده است و کتاب‌های تقلبی به نوعی با تقلید از آثار او منتشر شده بودند.

فریدمن زمانی از این موضوع مطلع شد که یکی از مخاطبان متوجه این کتاب‌ها در آمازون شده و پس از مشکوک شدن به تقلبی بودن کتاب‌ها به فریدمن ایمیل زده بود. او که تجربه کار با ابزارهای هوش مصنوعی مانند ChatGPT را دارد، بلافاصله پس از خواندن چند صفحه اول به این نتیجه رسید که کتاب‌ها توسط هوش مصنوعی تولید شده‌اند. فریدمن گفت: «کتاب‌ها اگر کاملاً توسط هوش مصنوعی تولید نشده باشند، دست‌کم بخش زیادی از آنها توسط هوش مصنوعی نوشته شده است».

مهارت

درست است که مطالعه دروازه‌های دنیای جدیدی را به روی کودکان می‌گشاید و توانایی‌های یادگیری آنها را افزایش می‌دهد، اما این وظیفه والدین است تا کلید این دروازه باشکوه را به‌دست فرزندان‌شان بدهند. شیوه‌های گوناگونی وجود دارد تا پدر و مادر روش خود را تغییر داده و علاقه به مطالعه را در کودک شکوفا کنند.

۱ ابتدا خودتان کتاب بخوانید (پدر و مادر)

کودکان از نگاه کردن می‌آموزند و همان کار را انجام می‌دهند. با دیدن کتاب در دست پدر و مادر کودک به مطالعه تشویق می‌شود و همان کار را انجام می‌دهد. این علاقه را بهتر است والدین در ۴ سال اول زندگی کودک به‌وجود آورند، یعنی همان سال‌هایی که شخصیت‌وی را در بزرگسالی شکل می‌دهد.

۲ برای کودکان کتاب بخوانید

آوای صدای کلمات و بیان شما حین کتاب خواندن برای کودک، از تقای توانایی برقراری ارتباط را در نوجوانی به‌دنیال دارد. با گوش کردن به کتاب، دامنه لغات کودک افزایش می‌یابد. از کتاب خواندن نباید تنها به‌عنوان زمانی یاد شود که در آن سکوت بوده و پدر و مادر در کنار کودکشان هستند، بلکه باید علاوه بر خواندن کتاب برای کودک آنها را با نویسندگان و انواع کتاب آشنا کرد.

۳ با فرزندان‌تان بخوانید

راه‌های زیادی وجود دارد برای اینکه فرزندان‌تان را تشویق کنید تا مطالعه باشما تجربه کند. زمان خواندن کتاب از کودکان درباره عکس‌های کتاب و استنباط او از این عکس‌ها بپرسید. از او بخواهید تا داستان را برای شما دوباره بازگو کند و به فرزندان اجازه بدهید که بگوید به‌نظر او در پایان داستان چه اتفاقی خواهد

جهان کودکان چگونه با کتاب شکوفامی‌شود؟

۱ کتاب‌های کودکانه

افتاد عکس‌های کتاب‌های مصور جایگزین خوبی به جای کلمات است و اجازه می‌دهد تا فرزندان‌تان از کلمات خودشان برای توضیح عکس‌های این داستان استفاده کنند. والدین می‌توانند در کتاب‌های مصور به جای هر شخصیتی با صداهای مختلف صحبت کنند. اگر والدین بیش از یک فرزند دارند هر یک از بچه‌ها اجرای یکی از کودکان کتاب و وجود ندارد و شرایط غیرقابل گریز می‌شود تا داستان با تمام جنبه‌های مثبتش در ذهن کودک برای همیشه نقش ببیند.

۲ پس از من، تو را می‌خوانی

پس از آنکه کتاب را برای فرزندان‌تان خواندید و درباره آن با او صحبت کردید از پسر یا دخترتان بخواهید که او هم برای شما کتاب بخواند. این کار علاوه بر کمک به پویایی ذهنش به او اعتماد به نفس می‌دهد. با این کار او را تشویق می‌کنید تا بتواند در جمع به راحتی و با کلمات مختلف صحبت کند.

طرح همشهری هوشمندی کردی